

Din ve Baş a Çıkma

Gaziler, Gazi ve Şehit Aileleri Örneği

Nesibe ESEN ATEŞ

AKADEMİSYEN
KİTABEVİ

© Copyright 2019

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978- 605-258-421-7

Kitap Adı

Din ve Başa Çıkma

Yazar

Nesibe ESEN ATEŞ

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

Sayfa Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Kapak Tasarımı

Yusuf EMRE

Yayıncı Sertifika No

25465

Baskı ve Cilt

Sonçağ Matbaa

Bisac Code

REL037000

DOI

10.37609/akya.2304

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

*Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır
Toprak eğer uğruna ölen varsa vatandır.
Mithat Cemal Kuntay*

Toprağı vatan yapan şehit ve gazilerimize...

ÖNSÖZ

Hayat zorluklar ve güzellikleri birlikte sunar. Bazı değerleri korumak uğruna yaşamını ortaya koymak, hem cesaret isteyen hem de saygı duyulması gereken bir erdemdir. Bu çalışma, böyle-sine kahramanca bir duruş sergileyen insanlara adanmıştır.

Kardeşim Cafer Tayyar ESEN askerliğini Güneydoğu'da zor şartlarda tamamladı. O süreçte aile olarak yaşadığımız endişe bu çalışmanın ilham kaynağı olmuştur. Öncesinde sadece medya ve sosyal medya üzerinden hikayelerine tanık olduğum insanların hayatlarına dokunmak, araştırmacı olarak beni ziyadesiyle etkiledi. Pek çok mülakat, hem benim hem de görüşmecinin gözyaşları ile bölündü. Hapsine canı gönülden teşekkür ederim. Araştırma süresinde görüşmecilere ulaşmamda yardımcı olan Türkiye Harp Malulü Gaziler Şehit Dul ve Yetimleri Adana Şube Başkanı Gazi Muhammet ÇETİN'e gönülden teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmanın bütün aşamalarında desteğini, yardımını ve anlayışını esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Hasan KAYIKLIK'a, görüşleri ile ufkumu açan Prof. Dr. Asım YAPICI'ya, yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Turan AKBAŞ'a en derin şükranlarımı sunuyorum.

Prof. Dr. Ali AYTEN'e, Prof. Dr. Kadir ALBAYRAK'a ve Dr. Musa Osman KARATOSUN'a kaynaklara ulaşmam konusundaki hassasiyetleri ve yardımlarından ötürü minnettarım. Bekir SARI'ya okumalar esnasında yapmış olduğu yardımdan ötürü teşekkür ederim.

Kendileri ile meslektaş olmaktan büyük mutluluk duyduğum dostlarım, Yusuf EMRE'ye, Dr. Ahmet Rıfat GEÇİOĞLU'na, Ali KOÇAK'a, ve Merve KOYUNCU'ya her aşamadaki destek ve yardımları için ayrı ayrı teşekkür ederim.

Hayatımı kolaylaştırarak çalışmam için imkan yaratan teyzem Zeliha OLGUN'a, sevgili annem Elif ESEN ile babam Rıdvan ESEN'e, kardeşlerim Cabir, Cebrail ve Cafer Tayyar'a, desteğini her an hissettiğim sevgili eşim Dr. Muhammet ATEŞ'e bu süreçteki anlayış ve yardımları için teşekkür ederim.

Nesibe ESEN ATEŞ

KISALTMALAR LİSTESİ

- Akt : Aktaran
Ark : Arkadaşları
BTS : Budunbilim Terimleri Sözlüğü
Çev : Çeviren
DEM : Değerler Eğitimi Merkezi
Der: Derleyen
DİBY : Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları
Diğ : Diğerleri
Ed : Editör
Eds : Editors
GATA : Gülhane Askeri Tıp Akademisi
Haz : Hazırlayan
KHK : Kanun Hükmünde Kararname
TC : Türkiye Cumhuriyeti
TDK : Türk Dil Kurumu
TDV : Türkiye Diyanet Vakfı
TDVİA: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
TDVY : Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
Thk : Tahkik eden
TSK : Türk Silahlı Kuvvetleri
TSSB : Travma Sonrası Stres Bozukluğu
Vb : Ve benzeri
Vs : Ve saire

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Şehit Aileleri Genel Kelime Bulutu	142
Şekil 2. Şehit Yakınlarının Travma Konusundaki Kelime Bulutu	145
Şekil 3. Gazi Yakınlarının Travma Kelime Bulutu	169
Şekil 4. Şehit Yakınlarının Dua ile İlgili En Çok Kullandığı Kelimeler	202
Şekil 5. Gazilerin Dua ile İlgili En Çok Kullandığı Kelimeler	206
Şekil 6. Gazi Yakınlarının Dua ile İlgili En Çok Kullandığı Kelimeler	209
Şekil 7. Şehit Yakınlarının Sabır ile İlgili En Çok Kullandığı Kelimeler	211
Şekil 8. Gazilerin Sabır ile İlgili En Çok Kullandığı Kelimeler	215
Şekil 9. Gazi Yakınlarının Sabır ile İlgili En Çok Kullandığı Kelimeler	217
Şekil 10. Şehit Ailelerinin Sosyal Destek Konusunda En Çok Kullandığı Kelimeler	224
Şekil 11. Gazilerin Sosyal Destek Konusunda En Çok Kullandığı Kelimeler	230
Şekil 12. Gazi Ailelerinin Sosyal Destek ile İlgili En Çok Kullandığı Kelimeler	236
Şekil 13. Şehit Ailelerinin Empatik Destek ile İlgili En Çok Kullandığı Kelimeler	240
Şekil 14. Gazilerin Empatik Destek Konusunda En Çok Kullandığı Kelimeler	243
Şekil 15. Gazi Yakınlarında Empatik Destek ile İlgili En Çok Kullanılan Kavramlar	246

Şekil 16. Şehit Ailelerinde Dinî Telkin ile İlgili En Çok Kullanılan Kelimeler.....	248
Şekil 17. Gazilerde Dinî Telkin ile İlgili En Çok Kullanılan Kelimeler.....	252
Şekil 18. Gazi Yakınlarında Dinî Telkin ile İlgili En Çok Kullanılan Kelimeler	254

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Şehit Aileleri Grubuna Ait Bilgiler	137
Tablo 2. Gazi Grubuna Ait Bilgiler	138
Tablo 3. Gazi Aileleri Grubuna Ait Bilgiler	138

İÇERİKLER

Önsöz.....	v
Kısaltmalar Listesi.....	vi
Şekiller Listesi.....	vii
Tablolar Listesi.....	viii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Konusu	3
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Araştırmanın Problemi ve Cevap Aranacak Sorular	6
1.5. Sınırlılıklar.....	6
2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	9
2.1. Başa Çıkmanın Tanımlanması ve Tarihi	9
2.1.1. Stres	9
2.1.2. Başa Çıkmanın Tarihsel Yönü.....	12
2.1.2.1. Başa Çıkmanın İlk İzleri	13
2.1.2.2. Başa Çıkma Kavramının Kullanılmaya Başlanmasından Bugüne	16
2.1.3. Başa Çıkma	19
2.1.3.1. Başa Çıkma Etkinlikleri.....	22
2.1.3.1.1. Duygu Odaklı Başa Çıkma	22
2.1.3.1.2. Problem Odaklı Başa Çıkma	23
2.1.3.2. Başa Çıkma Motivleri.....	24
2.1.4. Dinî Başa Çıkma	25
2.1.4.1. Dinî Başa Çıkma Tutumları	30
2.1.4.2. Dinî Başa Çıkma ve Anlam İlişkisi.....	31
2.1.4.2.1. Dinî Başa Çıkma Anlam.....	33
2.1.5. Yas ile Başa Çıkma	35
2.1.5.1. Yas Evreleri	38
2.1.5.2. Yas ile Başa Çıkma Din	41
2.1.6. İlgili Araştırmalar	43

2.2. Cihat, Şehitlik, Gazilik.....	47
2.2.1. Cihat/Kutsal Savaş	47
2.2.1.1. İslam'da Cihat'ın Boyutları	48
2.2.2. Şehitlik	51
2.2.2.1. İslam'da Şehitlik.....	51
2.2.2.1.1. Şehitlerin Ölümsüzlüğü ve Mükâfatları...52	
2.2.2.2. Diğer Dinlerde Şehitlik.....	55
2.2.3. Gazilik.....	58
2.2.3.1. Tarihsel Bağlamda Gazilik	59
2.2.3.2. İslam'da Gazilik	60
2.2.4. Günümüz Türkiye'sinde Şehitlik ve Gazilik	63
2.3. İslam'da Ölüm ve Dinî Başa Çıkma.....	66
2.3.1. Ölümle Başa Çıkma Açısından Ahiret	66
2.3.1.1. Ölümün Kaçınılmazlığı ve Ölümsüzlük İsteği.....	66
2.3.1.2. Sıkıntılara Katlanmayı Kolaylaştırıcı / Ödül Olarak Cennet	71
2.3.1.3. Adalet İhtiyacı / Haksızlıkların Telifisi İçin Cehennem	74
2.3.2. Allah'ın Kulunu İmtihan Etmesi.....	80
2.3.2.1. İmtihan Kavramı	80
2.3.2.2. Allah'ın İmtihan Edeceğini Vaat Etmesi.....	81
2.3.2.3. Sınanma Vasıtaları	84
2.3.2.4. İmtihanın Amacı.....	86
2.3.3. İslam'da Başa Çıkma ile İlgili Kavramlar	89
2.3.3.1. Sabır.....	89
2.3.3.1.1 İslam'da Sabır ve Başa Çıkma	92
2.3.3.2. Tanrı Algısı	98
2.3.3.2.1. Kur'an'da Tanrı ve Başa Çıkma	101
2.3.3.3. Dua ve Başa Çıkma	106
2.3.3.3.1 Kuranda Dua ve Başa Çıkma	110
2.3.3.4. Sosyal Destek	113
2.3.3.4.1. İslam'da Sosyal Destek ve Başa Çıkma	116
2.3.3.5. Şefaath	120
2.3.3.5.1. İslam İnançına Göre Şefaath	122

2.3.3.5.1.1. Şehaat Etmesine İzin Verilecek Kişiler.....	123
2.4. Dini Başa Çıkma Sonucu Ortaya Çıkan Kişilik Tiplemesi.....	126
3. UYGULAMA VE YÖNTEM.....	131
3.1. Yöntem.....	131
3.1.1. Mülakat Soruları.....	132
3.1.1.1. Şehit Ailelerine Sorulan Sorular.....	132
3.1.1.2. Gazilere Sorulan Sorular.....	133
3.1.1.3. Gazi Yakınlarına Sorulan Sorular.....	134
3.2. Uygulama.....	135
3.3. Uygulama Grubu.....	136
4. BULGULAR VE YORUM.....	139
4.1. Şehit Aileleri, Gaziler ve Gazi Ailelerinin Travma Süreci.....	139
4.1.1. Travma Sonrası Stres Bozukluğu.....	139
4.1.2. Şehit Ailelerinde Travma Süreci.....	142
4.1.2.1. Yas Evreleri.....	143
4.1.2.1.1. Şok ve İnkâr.....	143
4.1.2.1.2. Çözümleme Aşaması.....	146
4.1.2.1.3. Ümitsizlik ve Çaresizlik.....	149
4.1.2.1.4. Yeni İlişkiler.....	151
4.1.2.2. Şehadetin Önceden Hissedilmesi.....	154
4.1.2.3. Şehitleri Rüyada Görme.....	156
4.1.3. Gazilerde Travma ile Karşılaşma.....	158
4.1.3.1. Tedavi Süreci.....	160
4.1.3.2. Travma Sonrası Sosyal Adaptasyon.....	164
4.1.4. Gazi Yakınlarında Travma ile Karşılaşma.....	168
4.2. Travma Sonrası Psikolojik Destek Alma.....	172
4.2.1. Şehit Yakınlarında Psikolojik Destek.....	172
4.2.2. Gazilerde Psikolojik Destek.....	175
4.2.3. Gazi Yakınları ve Psikolojik Destek.....	177
4.3. Şehit Ailelerinde Ölüm- Ahiret İnancı ve Başa Çıkma.....	178
4.3.1. Ölümün Kaçınılmazlığı.....	178
4.3.2. Dinin Ölüme Anlam ve Değer Katması.....	179

4.3.3. Ölümün Adaleti Sağlaması.....	181
4.3.4. Ölürken İstırap Çekmediğini Bilmek.....	182
4.3.5. Şehitlerin Ölümsüz Olması.....	183
4.3.5.1. Şehitleri Fiziksel Olarak Hissetme.....	184
4.3.6. Cennette Kavuşacağına İnanma.....	186
4.3.7. Şehidin Şefaath Edeceğine Olan İnanç.....	188
4.4. Yaşanılan Olayı Anlamlandırmada Dinin Rolü.....	190
4.4.1. Yaşanılanın İmtihan Olduğu Yönündeki İnanç ve	
Başa Çıkma.....	191
4.4.1.1. Şehit Yakınlarında İmtihan İnanıcı ve	
Başa Çıkma.....	191
4.4.1.2. Gazilerde İmtihan İnanıcı ve Başa Çıkma.....	193
4.4.1.3. Gazi Yakınlarında İmtihan İnanıcı ve	
Başa Çıkma.....	196
4.4.2. Yaşanılan Olayın Kader Olduğu İnanıcı.....	199
4.4.3. Travmayı Anlamlandırmada Nazar İnanıcı.....	200
4.4.4. Travmayı Anlamlandırmada Bela İnanıcı.....	201
4.5. Dua ve Başa Çıkma.....	201
4.5.1. Şehit Ailelerinde Dua ve Başa Çıkma.....	201
4.5.2. Gazilerde Dua ve Başa Çıkma.....	205
4.5.3. Gazi Yakınlarında Dua ve Başa Çıkma.....	207
4.6. Sabır ve Başa Çıkma.....	210
4.6.1. Şehit Ailelerinde Sabır ve Başa Çıkma.....	210
4.6.2. Gazilerde Sabır ve Başa Çıkma.....	214
4.6.3. Gazi Yakınlarında Sabır ve Başa Çıkma.....	216
4.7. Tanrı Algısı ve Başa Çıkma.....	219
4.7.1. Şehit Ailelerinde Tanrı Algısı ve Başa Çıkma.....	219
4.7.2. Gazilerde Tanrı Algısı ve Başa Çıkma.....	221
4.7.3. Gazi Yakınlarında Tanrı Algısı ve Başa Çıkma.....	222
4.8. Sosyal Destek ve Başa Çıkma.....	223
4.8.1. Şehit Ailelerinde Sosyal Destek ve Başa Çıkma.....	223
4.8.2. Gazilerde Sosyal Destek ve Başa Çıkma.....	229
4.8.3. Gazi Yakınlarında Sosyal Destek ve Başa Çıkma.....	235
4.9. Empatik Destek ve Başa Çıkma.....	237
4.9.1. Şehit Yakınlarında Empatik Destek ve Başa Çıkma.....	237

4.9.2. Gazilerde Empatik Destek ve Başa Çıkma	241
4.9.3. Gazi Yakınlarında Empatik Destek ve Başa Çıkma	244
4.10. Dinî Telkin ve Başa Çıkma.....	247
4.10.1. Şehit Ailelerinde Dinî Telkin ve Başa Çıkma	247
4.10.2. Gazilerde Dinî Telkin ve Başa Çıkma	250
4.10.3. Gazi Yakınlarında Dinî Telkin ve Başa Çıkma	253
4.11. Travma Sonrası Kişilik	255
4.11.1. Şehit Ailelerinin Travma Sonrası Kendilik Algılarında Değişim.....	255
4.11.2. Gazilerin Travma Sonrası Kendilik Algılarında Değişim.....	257
4.11.3. Gazi Yakınlarının Travma Sonrası Kendilik Algılarında Değişim.....	258
4.12. Travma Sonrası Dinsel Yaşayışta Değişim	259
4.12.1. Şehit Ailelerinin Travma Sonrası Dinsel Yaşayış Değişimi	260
4.12.2. Gazilerde Travma Sonrası Dinsel Yaşayış	261
4.12.3. Gazi Yakınlarının Travma Sonrası Dinsel Yaşayış Değişimi	262
5. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	265
5.1. Tartışma ve Sonuç	
5.2. Öneriler	279
Kaynaklar	283

KAYNAKLAR

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. 08.06.2011. Resmi Gazete, Sayı: 27958. (mükerrer). www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/06/20110608M1-1..pdf, Erişim tarihi 04.02.2018.
- Akın, A. (2010). İki boyutlu sosyal istenirlik ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin araştırılması. *Gazi Üniversitesi. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 771-784.
- Aksüllü, N. ve Doğan, S. (2004). Huzurevinde ve evde yaşayan yaşlılarda algılanan sosyal destek etkenleri ile depresyon arasındaki ilişki. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 5, 76-84.
- Albayrak, A. (2007). Dindarlık tipleri açısından dua formları. *Marife Dergisi*, 7(2), 189-201.
- Albayrak, A. (2013). *Gençlerde dua psikolojisi, üniversite gençlerinin dua tutum ve davranışları*. İstanbul: Düşünce Kitapevi.
- Albayrak, K. (2010). *Semavi dinlerde barış ve şiddet ikilemi*. Ankara: Sarkaç Yayınları.
- Aldwin, C. M. & Yancura, L. (1994). *Stress, coping and development: An integrative perspective*. New York: Guilford Press.
- Alıcı, M. (2010). Şefaât. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* 38, 412-415. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Allport, G. W. (1950). *The individual and his religion: A psychological interpretation*. London: The Macmillan Company.
- Allport, G. W. (1960). *Personality and social encounter: Selected essay*. Boston: Beacon Press.
- Allport, G. W. (1968). *The person in psychology: Selected essay*. Boston: Beacon Press.
- Allport, G. W. & Ross, J. M. (1967). Personal religious orientation and prejudice. *Journal of Personality and Social Psychology*, 5(4), 432-443.
- Altıntaş, S. (2014). *Depresyon ile dinsel başa çıkma arasında ilişki üzerine bir çalışma*. Doktora tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Amer, M. M., Hovey, D. J., Fox, M. C. & RezcAllah, A. (2008). Initial development of the brief arab religious coping scale (BARCS). *Journal of Muslim Mental Health*, 3,69-88.
- Andrews, G., Tennant, C., Hewson, D. & Waillant, G. E. (1978). Life event stress, social support, coping style, and risk of

- psychological impairment. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 166(5), 307-316.
- Ano, G. G. & Vasconcelles, E. B. (2005). Religious coping and psychological adjustment to stress: A meta-analysis. *Journal of Clinical Psychology*, 61, 461-480.
- Ardoğan, R. (2014). Kelam açısından doğal kötülüklerin ilahî adalet ile bağdaşırılığına ilişkin izahlar. *Birey ve Toplum Dergisi*, 4(8), 29-74.
- Argyle, M. (2006). İbadet ve dua. (M. Koç Çev.). *Erciyes Üniversitesi Dergisi*, 2(21), 317-338.
- Arıcı, A. (2005). *Ergenlerde dinî başa çıkma yöntemi olarak dua*. Yüksek Lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Arkonaç, S. (2005). *Psikoloji: Zihin süreçleri bilimi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Arslan, Y. (2009). *Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek ile sosyal problem çözme arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Arslan, F. ve Türksever, Z. (2015). İstanbul folklorunda şehitlik etrafında oluşan halk inançları, uygulamalar ve memoraatlar: Edirnekapı şehitliği örneği. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 51, 27-62.
- Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., Smith, E. E., Bem, D. J. & Nolen-Hoeksema, S. (2008). *Psikolojiye giriş*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Aydın, A. R. (2010). Tanrı algısına jungçu bir bakış. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 28, 53-61.
- Aydın, H. (2009). İlahî adalet açısından çocuk ve hayvan elemeleri meselesi. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14(2), 1-27.
- Aydın, Ö. (2011). *Yaşamı sürdürmede dinî inancın rolü*. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Ayten, A. (2009). *Prososyal davranışlarda dindarlık ve empatinin rolü*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi. İstanbul
- Ayten, A. (2012). *Tanrı'ya sığınmak: Dinî başa çıkma üzerine psiko-sosyal bir araştırma*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Ayten, A., Göçen, G., Sevinç, K., ve Öztürk, E. (2012). Dini başa çıkma şükür vehayat memnuniyet ilişkisi: hastalar, hasta yakınları ve hastane çalışanları üzerine bir araştırma. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 12(2), 45-79.

- Ayten, A. ve Yıldız, R. (2016). Dindarlık, hayat memnuniyeti ilişkisinde dinî başa çıkmanın rolü nedir? Emekliler üzerine bir araştırma. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 16 (1), 281-308.
- Ayten, A. ve Sağır, Z. (2014). Dindarlık, dinî başa çıkma ve depresyon ilişkisi: Suriyeli sığınmacılar üzerine bir araştırma. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 47, 5-18.
- Ayten, A. ve Anık, E. (2014). Lgbt bireylerde dinî inanç, din ve Tanrı tasavvuru, dinî ve manevî başa çıkma süreci. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 14(2), 7-31.
- Bahadır, A. (2011). İnsanın anlam arayışı. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Balcı Çelik, S. (2006). Yas ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(25), 105-114.
- Baltaş, Z. ve Baltas, A. (2012). *Stresle başa çıkma yolları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Banziger, S., Uden, M. W. & Janssen, J. (2008). Praying and coping: The relation between varieties of praying and religious coping styles. *Mental healths, Religion & Culture*, 11(1), 101-108.
- Başdemir, H. Y. (2003). Thomas Aquinas'ta Tanrı tasavvuru. *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(3), 103-122.
- Batman, E. (2008). *Yaşamın zorluklarıyla başa çıkmada kader inancının rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi: Adana.
- Baynal, F. (2018). Boşanma sonrası başa çıkmada dini ve manevi etkilerin incelenmesi. *Bilimname XXXV/1*, 253-282.
- Becker, E. (2013). Ölümü inkar (A. Tüfekçi, Çev.). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Benedict, R. (1966). *Krizantem ve kılıç* (T. Turgut, Çev.). Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Berger, P. L. (2005). *Kutsal şemsiye* (A. Coşkun, Çev.). İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Bozgeyikli, H., Doğan, H. ve Işıklar, A. (2010). Üstün yetenekli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Erciyes Üniversitesi . Dergisi*, 28, 133-149.
- Budunbilim Terimleri Sözlüğü (BTS). (1973). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Budak, S. (2009). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Buhârî, Muhammed b. İsmâ'il (1993). *Sahîhu'l-Buhârî I-VII* (thk. Mustafâ Dîb el-Buğâ). Yemâme, Beyrut: Dâru İbn Kesîr.
- Bulut, H. İ. (2012). Ümmet. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* içinde. (C. 42, ss. 308-309). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Can, A. (2015). Kur'ân ve Yeni Ahit'e göre şehitlik. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(37), 1035-1048.
- Can, N. (2007). Çağdaş siyaset felsefesinde adâlet kavramının yeri ve önemi. *Felsefe Dünyası* 45, 1-13.
- Carrel, A. (2001). *Dua* (M. A. Yücetürk, Çev.). İstanbul: Yağmur Kitabevi.
- Cilacı, O. (1994). *Dua*. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* içinde. (C. 9, ss. 529-530). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of life stress. *Psychosomatic Medicine*, 38(5), 300-314.
- Coşkun, İ. (2016). İlahi adalet ve engelli bireyler. İstanbul: Kitap Dünyası Yayınları.
- Çufta, M., (2014) Kanser Hastalığı ile Başa Çıkmada Dinî İnanç ve Tutumların Rolü (Kosova Örneği). Doktora Tezi ,Uludağ Üniversitesi: Bursa.
- Cüceloğlu, D. (2010). İnsan ve davranışı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağrıci, M. (1988). Adalet. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* içinde. (C. 1, ss. 341-343). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Çağrıci, M. (1994). *Dua*. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* içinde. (C. 9, ss. 536-539). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Çağrıci, M. (1996). Fitne. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* içinde. (C. 13, ss. 156-159). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Çağrıci, M. (2001). Kardeşlik. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* içinde. (C. 24, ss. 285-286). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Çağrıci, M. (2006). Musibet. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* içinde. (C. 31, ss. 255-256). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

- Çağrı, M. (2008). Sabır. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* içinde. (C. 35, ss. 337-339). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Çağrı, M. (2017). *Kur'an'ın geliş ortamında ahlak ve insan ilişkileri*. İstanbul: 29 Mayıs Üniversitesi Kur'an Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- Çağlayan, H. (2016). Sosyolojik açıdan müslüman ilahî adalet algısı. *İnsan ve Toplum bilimleri araştırmaları dergisi*, 5(2), 766-779.
- Çam, Z., Deniz, K. Z., ve Kurnaz, A. (2014). Okul tükenmişliği: Algılanan sosyal destek, mükemmeliyetçilik ve stres değişkenlerine dayalı bir yapısal eşitlik modeli sınaması. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 39(173), 312-327.
- Çanga, M. (1989). *Kur'an-ı Kerim lügati*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Çarkoğlu, A., ve Kalaycıoğlu, E. (2009). *Türkiye'de dindarlık: Uluslararası bir karşılaştırma*. İstanbul: Sabancı Üniversitesi Araştırma Raporu.
- Çelebi, İ. (2012). Ölüm ve sonrası. *Kelam El Kitabı*. Ş. A. Düzgün, (Ed). Ankara: Grafiker Yayınevi.
- Çelik, S., ve Sayıl, I. (2003). Patolojik yas kavramına yeni bir yaklaşım: Travmatik yas. *Kriz Dergisi*, 11(2), 29-34.
- Çınar, A. (2013). *Değerler felsefesi ve psikolojisi*. Bursa: Emin Yayınları.
- Çınar, M. (2017). Yas psikolojisi: Yas ve dindarlık ilişkisi üzerine ampirik bir araştırma. *Turkish Studies*, 12(2), 57-74.
- Çiftçi, A. (2007) Hastalıklarla Başa Çıkma Dinî Rolü: Kanser Hastaları Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Dell, C. (2014). *Mitoloji: Hayali dünyalara eksiksiz rehber*. (N. Elhüseyini, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Demirci, M. (2002). Kur'an-ı Kerim ışığında sabır kavramı. *Erciyes Üniversitesi . Dergisi*, 24, 263-285.
- Demiriz, H. N. (2014). Şövalye eğitimi: Zamanın en prestijli ve en detaylı yüksek eğitimi. Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Denek, M. N. (2010). *İslam, Eşitlik ve Sosyal Adalet*. Ankara: Phoenix Yayınevi.

- Dılmaç, B., Ekşi, F., Şimşir, Z. (2016). Psikolojik danışma deneyimi yaşayanların dini başa çıkma, psikolojik iyi olma ve affetme düzeyleri arasındaki yordayıcı ilişkiler: bir model önerisi. *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik (Cilt-I)*. A. Ayten, M. Koç, N. Tınaz, (Ed.). İstanbul: DEM yayınları.
- Diyanet İşleri Başkanlığı İlmihal I, (2016). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Doğan, M. (2017). Karakter gücü olarak sabır ve psikolojik iyi oluş ilişkisi. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 5(1), 134-153.
- Doğan, M. ve Gülmez, Ç. (2014). Sabır ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 42, 263-279.
- Doğan, M. (2016). *Sabır psikolojisi- Pozitif psikoloji bağlamında bir araştırma*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Doğan, M. (2016a). Engelli çocuğa sahip ebeveynler ile sağlıklı çocuk sahibi ebeveynlerin dinî başa çıkma, umut ve sabır düzeylerinin karşılaştırılması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5/8, 3214-3245.
- Doğan, T. (2008). Psikolojik belirtilerin yordayıcısı olarak sosyal destek ve iyilik hali. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(30), 30-44.
- Döğüş, S. (2007). Osman Gazi'den Gazi Mustafa Kemal'e Anadolu gazileri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Dergisi*, 9(1), 25-51.
- Döğüş, S. (2015). Kadın alplerden Bacıyân-ı Rum'a (Anadolu Bacıları Teşkilatı); Türklerde kadının siyasi ve sosyal mevkii. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 127-150.
- Döğüş, S. (2015a). Osmanlı Beyliği topraklarında Ahi Zaviyeleri ve Şeyh Ede Balı meselesi. *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 37, 61-86.
- Dönmez, İ. K. (1997). İslam'da inanç, ibadet ve günlük yaşayış ansiklopedisi 3. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Ebû Dâvud, Süleymân b. el-Eş'as (2009). *Sünenü Ebî Dâvud I-VII* (thk. Şu'ayb el-Arnaût vd.). Dımaşk: Dâru'r-Risâleti'l-Alemiyye.
- Efe, M. (2009). İlahi dinlerde ibadet ve namaz. *İslam Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 17-26.
- Ege, R. (2013). Anlam alanı içinde sabrı bir tutum olarak yeniden düşünmek. *Dinî Araştırmalar*, 16(43), 67-86.

- Eker, D., Arkar, H. ve Yıldız, H. (2001). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 17-25.
- Ekşi, H. (2001). *Başa çıkma, dinî başa çıkma ve ruh sağlığı arasındaki ilişki üzerine bir araştırma*. Doktora tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- El-Hilali, M. (2017). İmtihan. İstanbul: Beka Yayınları.
- El-Kardavi, Y. (2017). *Kur'an'da sabır*. İstanbul: Nida Yayıncılık.
- El-Kaysi, A. S. (2014). Aşırılıklar karşısında Kur'anî perspektiften vasat ümmet olma bilinci. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 195-229.
- El-Tartûsî, A. (2016). *Bela ve musibetlerle imtihan*. İstanbul: Karınca & Polen Yayınları.
- Eliade, M. (2012). *Dinsel inançlar ve düşünceler tarihi 1*. İstanbul: Kambalçı Yayınları.
- Erdoğan, E. (2014). *Tanrı algısı, dinî yönelim biçimleri ve dindarlığın psikolojik dayanıklılıkla ilişkisi*. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Ergün, N. (2005). Çocuklarda yas. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 4(1), 98-101.
- Erikson, E. H. (1994). İnsanın 8 evresi. (G. Akkaya, Çev.). İstanbul: Okyanus Yayınları.
- Erkan, E. (2013). Postmodern dönemde ontolojik anlam aracı olarak dinî kimlik. *Turkish Studies*, 8(8), 1825-1837.
- Ersevîm, İ. (2012). *Freud ve psikanalizin temel ilkeleri*. Elazığ: Asos Yayınları.
- Ertangil, T. (2013). *Tanrı, özgürlük ve ölümsüzlük: İmmanuel Kant'ın Saf Aklın Eleştirisi üzerinden bir tartışma*. İstanbul: Cinius Yayınları.
- Eryücel, S. (2013). *Yaşam Olayları ve Dinî Başa Çıkma*. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Esed, M. (2002). *Kuran mesajı: Meal-tefsir*. (C. Koytak, A. Ertürk, Çev.). İstanbul: İşaret Yayınları.
- Eşsizozğlu, A., Yaşan, A., Bülbül, İ., Önal, S., Akgün, E., ve Aker, Y. T., (2009). Bir terörist saldırı sonrasında travma sonrası stres bozukluğu gelişimini etkileyen risk faktörleri. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(2):118-126

- Evkuran, M. (2007). İslâm düşünce geleneğinde Tanrı tasavvuru: Tevhid, tenzih ve teşbih kavramları ekseninde bir analiz. *İslami Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 45-62.
- Eylen, B. (2001). *Bilgi verici danışmanlığın kanser hastalarının ailelerinin sosyal destek becerileri üzerine etkisi*. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Eylen, B. (2002). "Kanser hastası sosyal destek ölçeği" nin geçerlik, güvenilirlik ve faktör yapısı üzerine bir çalışma. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 109-117.
- Folkman, S. ve Moskowitz, J. T. (2004). Coping: Pitfall and promise. *Annual Review of Psychology*, 55, 745-774.
- Frankl, V. E. (2010). İnsan anlam arayışı. İstanbul: Okyanus Yayınevi.
- Freud, A. (2011). *Ben ve savunma mekanizmaları* (Y. Erim, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Freud, S. (1964). *Mourning and melancholia*. London: Hogarth Press.
- Freud, S. (1999). *Uygarlık, din ve toplum* (S. Budak, Çev.). Ankara: Öteki Yayınevi.
- Freud, S. (2001). *Haz ilkesinin ötesinde - Ben ve id* (A. N. Babaoğlu, Çev.). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Freud, S. (2016). *Metapsikoloji* (G. Birol, Çev.). Ankara: Yason Yayınları.
- Fromm, E. (2003). *Sahip olmak ya da olmak* (A. Arıtan, Çev.). İstanbul: Arıtan Yayınevi.
- Fromm, E. (2010). *Kendini savunan insan* (D. D. Yüzer, Çev.). İzmir: İlya Yayınları.
- Gazali, E. H. M. b. M. (2016). *İhya-u ulumi>d-din* (A. Serdaroğlu, Çev.). İstanbul: Bedir Yayınları.
- Genç, A. ve Aydın, C. (2015). Uzun süren yas döneminde bütüncü psikolojik danışma uygulaması: Bir olgu sunumu. *International Journal of Social Science* 33, 491-501.
- Gizir, C. A. (2006). Bir kayıp sonrasında zorluklar yaşayan üniversite öğrencilerine yönelik bir yas danışmanlığı modeli. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 195-213.
- Gök, Ö. F. (2017). *Benjamin: Şiddet, hukuk, ilahi adalet*. İstanbul: On İki Levha Yayınları.
- Güçlü, N., (2001). Stres yönetimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21/1, 91-109.

- Güçray, S. S. (2001). Sevilen kişinin kaybına verilen duygusal tepki: Yas. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20(2), 26-32.
- Güler, Ö. (2007a). *Tanrı'ya yönelik atıflar, benlik algısı ve günahkarlık duygusu (Yetişkin örneklem)*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Güler, Ö. (2007b). Tanrı Algısı Ölçeği (TA): Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 48(1), 123-133.
- Gündoğan, A. O. (2003). Hak ve adalet. Retrieved from <http://aliosmangundogan.com/PDF/Bildiri/Ali-Osman-Gundogan-Hak-ve-Adalet.pdf?i=1> (16.04.2016 Tarihli giriş)
- Gündüz, M. (2010). *Ahlak sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güneş, A. R. (2010). İmtihan ve hikmet boyutuyla kaderi anlamak. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Gürkan, S. L., (2010). Şehid. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* içinde. (C. 38, ss. 431-433).
- Gürses, İ. (2010). *Dindarlık ve kişilik*. Bursa: Emin Yayınları.
- Hacıoğlu, M., Gönüllü, O., Kamberyan, K., (2002). Travma sonrası stres bozukluğu tanısının gelişimi üzerine bir gözden geçirme. *Düşünen Adam*, 15/4, 210-214
- Haksan Avcı, Ö. ve Yıldırım, İ. (2014). Ergenlerde şiddet eğilimi, yalnızlık ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 157-168.
- Hamidullah, M. (1980). *İslam peygamberi I*. İstanbul: İrfan Yayınevi.
- Hayta, A. (2010). Nesne ilişkileri kuramı ve Tanrı tasavvuru üzerine eleştirel bir değerlendirme. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(20), 41-82.
- Hazlitt, H. (2006). *Ahlakın temelleri* (M. Aydın ve R. Tapramaz, Çev.). İstanbul: Liberte Yayınları.
- Hobfoll, S. E. (1989). Conservation of resources: A new attempt at conceptualizing stress. *American Psychologist*, 44, 513-524.
- Holm, N. G. (2007). *Din psikolojisine giriş*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Hökelekli, H. (1996). *Din psikolojisi*. Ankara: TDV Yayınları.
- Hökelekli, H. (2008). Ölüm, ölüm ötesi psikolojisi ve din. İstanbul: Dem Yayınları.

- Izutsu, T. (2013). *Kur'an'da dinî ve ahlaki kavramlar*. İstanbul: Pınar Yayınları.
- Işık, Z. (2013). *Ebeveyni ölen yetişkinlerde dinî başa çıkma*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd (2009). *Sünen I-V* (thk. Şu'ayb el-Arnaût vd.). Beyrut: Dâru'r-Risâleti'l-Âlemiyye.
- Kalkışım, M. (2013). Kutadgu Bilig'de "Adalet" değeri. *Mavi Atlas Gümüşhane Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1, 91-98.
- Kalyoncu, H. (2011). *Ölümsüzlük ihtiyacı*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Kaplan, R. M., Patterson, T. L., Kerner, D., Grant, I. & HIV Neurobehavioral Research Center. (1997). Social support cause or consequence of poor health outcomes in men with HIV infection? G. R. Pierce, B. Lakey ve I. G. Sarason (Eds.), *Sourcebook of Social Support and Personality* içinde. New York: Springer Science.
- Karaca, F. (2000). *Ölüm psikolojisi*. İstanbul: Beyan Yayınları.
- Karaca, F. (2011). *Din psikolojisi*. Erzurum: Eser Ofset Matbaacılık.
- Karacoşkun, M. D. (2005). Kur'an bağlamında olumsuz davranışlara psikolojik yaklaşımlar. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 9(1), 87-100.
- Karadeniz, A. (2016). Kur'ân'da cihad-kıtâl farkı ve IŞİD terör örgütü. *Tesam Akademi Dergisi*, 3(1), 151-173.
- Karagöz, İ. (1996). *Kur'an'a göre musibetler açısından insan ve toplum*. İstanbul: Çelik Yayınları.
- Karagöz, İ., Canbulat, M., Karaman, F., Paçacı, İ., (2006). *Dinî kavramlar sözlüğü*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Karagöz, S. (2010). *Otistik çocukların anne babalarında anlamlandırma ve dini başa çıkma*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Karakaş, A., C., (2014) *gerçeklik terapisi yönelimli dinî başa çıkma psikoeğitim programinin affetme esnekliği, empati ve stresle başa çıkma üzerindeki etkisi*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Karaman, H., Dönmez, İ. K., Çağrıçı, M., Gümüş, S., (2016). *Kur'an yolu Türkçe meâl ve tefsir*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

- Kavas, E. (2013). *Dinî tutum-stresle başa çıkma ilişkisi*. Doktora tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Kayaoğlu, İ. (1986). İslam'da adalet mefhumu. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 27(1), 201-206.
- Kayıklık, H. (2000). *Dinî yaşayış biçimleri: Psikolojik temelleri açısından bir değerlendirme*. Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Kayıklık, H. (2003). Allport'a göre dinî yaşayışa gelişimsel bir açılım. *Dini Araştırmalar*, 5(15), 121-138.
- Kayıklık, H. (2011). *Din psikolojisi: bireysel dindarlık üzerine*, Adana: Karahan Kitabevi.
- Kayıklık, H. (2011a). *Tasavvuf psikolojisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kaynak, İ. H. (2012). İnsanın anlam arayışında din ve mitlerin rolü. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 673-682.
- Keten, A., Karagöl, A., Keten, H. S., Avcı, E., Karanfil, R., (2013) Terörle mücadele gazilerinde travma sonrası stres bozukluğu. *Adli Tıp Dergisi*, 28/1; 33-40.
- Kimter, N. (2005). Dinî inanç, ibadet ve duanın umutsuzlukla ilişkisi üzerine. H.Hökelekli. (Ed). *Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi*. (183-208). Ankara: Ankara Okulu Yayınları.
- Koç, M. (2005). Ruh sağlığı ile dini başa çıkma metodu olarak dua ve ibadet fenomeni arasındaki ilişki üzerine psikolojik bir yaklaşım. *EKEV Akademi Dergisi*, 9(24), 11-32.
- Koç, M. (2005a). Din psikolojisi açısından ergenlik döneminde dua ve ibadet psikolojisinin gelişimi. *Ekev Akademi Dergisi*, 9(25), 75-88.
- Koç, T. (2005). *Ölümsüzlük düşüncesi*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Koçak, K. (2012). Bozkır kültüründe alp karakterinin ortaya çıkışında Türk geleneklerinin etkisi. *Neoşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 1(2), 125-135.
- Köksal Akyol, A. ve Salı, G. (2013). Yatılı ve gündüzlü okuyan çocukların benlik kavramlarının ve sosyal destek algılarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(4), 1377-1398.
- Köleoğlu, Y., Karataşoğlu, S. ve Namal, M. K. (2013). Türkiye'de gazi ve şehit ailelerine sağlanan sosyal haklar ve gazi ve şehit aileleri bilgi bankası oluşumunun sağlanmasında Batman ili örneği. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 3(2), 110-149.

- Köprülü, M. F. (1989). *Edebiyat araştırmaları I*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Köse, S. (2007). Cihat şiddete referans olabilir mi? *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, 9, 37-70.
- Krohne, H. W. (2001). Stress and coping theories. *The International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences*, 22, 15163-15170.
- Kula, M. N. (2002). Deprem ve dini başa çıkma. *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2002/1, 234-255
- Kula, M. N. (2005). *Bedensel engellilik ve dinî başa çıkma*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Kula, M. N. (2006). İstenmedik ve beklenmedik olaylarla karşılaşan bireylere yönelik moral ve manevî desteğin önemi (Deprem ve bedensel engellilik örneği). *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 6(2), 73-94.
- Kuloğlu, M. E. (2018). *Sabır tahammül değil terakkidir*. İstanbul: Mavi Çatı Yayınları.
- Kurt, H. (2012). İslam inancına göre şehitlik. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16(1), 189-220.
- Kuşeyri, A. (1999). *Tasavvuf ilmine dair Kuşeyri risalesi*. Haz. S. Ulu-dağ, İstanbul: Dergah Yayınları.
- Kutub, S. (2017). *Bela ve imtihan*. İstanbul: Rayza Yayınları.
- Kutsal Kitap, (2001). *Eski ve yeni antlaşma (Tevrat, Zebur, İncil)*. İstanbul: Kitabı Mukaddes Şti.
- Kübler-Ross, E. (1975). *Questions and answers on death and dying*. New York: Macmillan.
- Küçük, A., Tümer, G. ve Küçük, M. A. (2011). *Dinler tarihi*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Küçükcan, T. ve Köse, A. (2000). *Doğal afetler ve din: Marmara depremi üzerine psiko-sosyal bir inceleme*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi.
- Laiou, A. E. ve Mottahedeh, R. P. (2014). Haçlı seferlerinden önceki dönemde İslam'da cihad düşüncesi. *Ekev Akademi Dergisi*, 60, 503-511.
- Lazarus, R. S. (1966). *Psychological stress and the coping process*. New York: McGraw-Hill.
- Lazarus, R. S. (2006). *Stress and emotion: A New synthesis*. New York: Springer.

- Lazarus, R. S. ve Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. New York: Springer.
- Lazarus, R. S. & Folkman, S. (1987). Transactional theory and research on emotions and coping. *European Journal of Personality*, 1, 171-170.
- Le Bon, G. (2016) *Kitleler psikolojisi*. Ankara: Tutku Yayıncılık.
- Lin, J., Thompson, M. P. ve Kaslow, N. J. (2009). The mediating role of social support in the community environment psychological distress link among low-income African American women. *Journal of Community Psychology*, 37(4), 459-470.
- Lindemann, E. (1944). New needs for adult education. *Annals of the American Academy of Political and Social Sciences*, 231, 115-122.
- Macit, M. (2014). *Boyun eğme-başa çıkma sarkacında kadercilik: Sosyal psikolojik bir yaklaşım*. İstanbul: Ötüken Yayıncılık.
- Mâlik b. Enes, (2004) *Muvatta' el-İmâm Mâlik I-VIII*, Muhammed Mustafâ el-A'zamî (thk). Abudabi: Müessesetü Zâyed b. Sultân.
- Malkinson, R. (2009). *Bilişsel yas terapisi* (S. Kunt Akbaş, Çev.). Ankara: Hyb Yayıncılık.
- Marx, C. (1997). *Hegel'in hukuk felsefesinin eleştirisi*. Ankara: Sol Yayınları.
- Masters, K. S. & Spielmans, G. I. (2007). Prayer and health: review, meta-analysis, and research agenda. *Journal of Behavioral Medicine*, 30, 329-338.
- May, R. (2013). *Kendini arayan insan*. İstanbul: Okuyan Us Yayınevi.
- Mevdudi, E. A. (2017). *Sabır bilinci*. İstanbul: Ehil Yayıncılık.
- Momen, M. (1999). *The phenomenon of religion; A thematic approach*. Oxford: Oneworld Publications.
- Muhcu, S. (2015) Ortopedik engellilik ve dinî başa çıkma (Trabzon Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi, Çorum.
- Mutluer, S. (2006). *Özgüven oluşumunda manevi değerlerin rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Müncebi, A. (2017). *Sabır ve rıza*. İstanbul: İlk Harf Yayınevi.
- Müslim, Ebü'l-Huseyn Müslim b. el-Haccâc el-Kuşeyrî (1991). *Sahîhu Müslim I-V* (Muhammed Fuâd Abdülbâkî, nşr.). Kahire: Dâru İhyâi'l-Kütübî'l-Arabiyye.

- Namal, M. K., ve Köleoğlu, Y. (2016). Türkiye’de gazi ve şehit ailelerine sosyal haklar. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 (8), 119-149.
- Namâzî, A. (1998). *Müstedrekü sefîneti’l-bahr I-X*. Hasan b. Ali en-Namâzî (thk). Kum: Müessesetu’n-Neşri’l-İslâmî.
- Nancy, J.-L. (2018). *Tanrı, adalet, aşk, güzellik: Dört küçük konferans* (M. Ersen, Çev.). İstanbul: Monokl Yayınları.
- Nesâî, Ebû Abdîrrahmân Ahmed b. Şuayb b. Ali el-Horasânî (1992). *Sünenü’n - Nesâî*. (C. I-VIII). İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Oral, O. (2013). Kelâm ilminde ilâhî adalet. *Kelam Araştırmaları*, 11(1), 443-458.
- Oral, O. (2015). Mâturîdî’de sabır, şükür ve hikmet ilişkisi. *Mütefekkir Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, 2(4), 343-362.
- Önal, R. (2008). Kur’an’da imanî ve ahlâkî bir tavır olarak sabır. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(2), 439-466.
- Öz, A. (2006). *Kur’an’ın önerdiği vasat ümmet*. Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Öz, M. (2003). Kuruluştan Fatih devrine kadar Osmanlılar ve gazâ. İstanbul’un fethinin 550. yıldönümü münasebetiyle Fâtih, fetih ve İstanbul sempozyumu içinde. Ankara: Kültür Bakanlığı ve Türk Ocakları Genel Merkezi.
- Özcan, A. (1995). Türklerde gaza geleneği, *Ekrem Hakkı Ayverdi - Hatıra Kitabı* içinde (s. 362-368). İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.
- Özcan, A. (1996). Türkler’de gazâ ruhu ve bunun Osmanlılardaki tezahürü *Söğüt X. Osmanlı Sempozyumu* içinde (s. 59-72). Bilecik.
- Özçetin, A. (2000). Diyarbakır bölgesinde yas ve din ilişkisi. *Düşünen Adam*, 13(1), 12-18.
- Özçetin, A., Maraş, A., Ataoğlu, A., ve İçmeli, C., (2008) Deprem sonucu gelişen travma sonrası stres bozukluğu ile kişilik bozuklukları arasında ilişki. *Düzce Tıp Fakültesi Dergisi*, 2, 8-18.
- Özdemir, M. (2015). İlahi adalet ve rahmet penceresinden kötülük ve musibetler. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları..

- Özel, A. (1993). Cihad. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* içinde. (C. 7, ss. 527-531). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Özen, Y. ve Cavanmirza, F. (2011). İnsanın rahmani yanı bir erdem olarak adalet ve hoşgörü (İnsanın tanrısal yanına sosyal psikolojik bir yaklaşım). *Erzincan Üniversitesi Dergisi*, 4(2), 457-472.
- Özgen, F. ve Aydın, H. (1999) Travma sonrası stres bozukluğu. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 1, 34-41.
- Özkan, M. (1998). Orta yaş erkeklerde ebeveyn ölümü sonrası rezidüel yası etkileyen faktörler. *Düşünen Adam*, 11(3), 27-32.
- Öztürk, M. (2005). Kur'an çerçevesinde ümmet kavramının tahlili. *İslamiyat Dergisi*, 8(2), 11-23.
- Öztürk, M. (2011). *Kur'an-ı Kerim ve meali: Anlam ve yorum merkezli çeviri*. İstanbul: Düşün Yayıncılık.
- Öztürk, R. (2007). İslam öncesi Arap toplumunun Tanrı tasavvuru. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 7(1), 133-157.
- Öztürk, Y. (2005). Şefaath inancının nakli ve akli açıdan imkânı. *Ekev Akademi Dergisi*, 9(23), 103-122.
- Öztürk, Y. N. (1994). *Kur'an'ın temel kavramları*. İstanbul: Yeni Boyut Yayınları.
- Palabıyık, M. H. (2008). Millî mücadeleye destek ve arka plan olarak dinî düşünce ve dinî gelenekler. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 36, 225-262.
- Pargament, K. I. (1997). *The psychology of religion and coping: Theory, research, practice*. New York: The Guilford Press.
- Pargament, K. I. (2003). Tanrım bana yardım et: Başa çıkmanın teorik çatısına doğru. *Tabula Rasa*, 3(9), 207-238.
- Pargament, K. I. (2005). Acı ve tatlı: Dindarlığın bedelleri ve faydaları üzerine bir değerlendirme. Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 5(1), 279-313.
- Pargament, K. I. & Brant, G. R. (1998). Religion and coping. H. G. Koenig (Ed.), *Handbook of religion and mental health* içinde (p. 111-128). San Diego: Academic Press.
- Pargament, K. I. & Rye, M. S. (1998). Forgiveness as a method of religious coping. L. Everett (Ed.), *Dimensions of forgiveness: Psychological Research & Theological Forgiveness* içinde (p. 59-78). Worthington.

- Pargament, K. I., Ensing, D. S., Falgout, K., Olsen, H., Reilly, B., Haitsma, K. V. & Warren, R. (1990). God help me (I): Religious coping efforts as predictors of the outcomes to significant negative life events. *American Journal of Community Psychology*, 18(6), 793-824.
- Pargament, K. I., Koenig, H. G. & Perez, L. (2000). The many methods of religions coping: Development and initial validation of rcope. *Journal of Clinical Psychology*, 56(4), 519-543.
- Pargament, K. I., Tarakeshwar, N., Ellison C. G., & Wulf, K., M., (2001) Religious coping among the religious: the relationships between religious coping and well-being in a national sample of oresbyterian clergy, elders, and members. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 40, 497-498
- Pargament, K.I., Ishler, K., Dubow, E., Stanik, P., Rouiller, R., Crowe, P., Cullman, E., Albert, M., & Royster, B. (1994). Methods of religious coping with the gulf war: cross-sectional and longitudinal analyses. *Journal for The Scientific Study of Religion*, 33, 347-361.
- Parladır, S. (1994). Dua. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* içinde. (C. 9, ss. 530-535). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Polat, Ü. ve Bayrak Kahraman, B. (2013). Yaşlı bireylerin sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişki. *Fırat Tıp Dergi*, 18(4), 213-218.
- Reber, A. S. (1985). *The penguin dictionary of psychology*. New York: Penguin Books.
- Redhouse, (2005). İngilizce- Türkçe sözlük. R. Avery, S. Bezmez, A.G. Edmonds, M. Yaylalı. (Eds.). İstanbul: Sev Matbaacılık.
- Roux, J. P. (1999). *Altay Türklerinde ölüm*. İstanbul: Kabalıcı Yayınları.
- Rowshan, A. (2011). *Stres yönetimi*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Saday Duman, N. (2014). Çocuklarda kanser, ölüm kavramı ve yas. *Acta Ontologica Turcica*, 47(2), 26-30.
- Sadrazam, E. (2012). *Kilise, şövalye ve monastik hareket: Tarihsel bir buluşma*. Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Sarıkaya, B. ve Şeren, Z. (2017). İnsan sorumluluğu ve fiillerine etkisi bağlamında sabır ve tevekkül kavramları. *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6(12), 68-88.

- Sarıkcıoğlu, E. (2004). *Başlangıçtan günümüze dinler tarihi*. Isparta: Fakülte Kitabevi.
- Sayın, E. (2012). Tasavvuf kültüründeki “sabır” kavramının psikolojik etkileri. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 413-422.
- Seyyar, A. ve Köseoğlu, Y. (2011). *Sosyal politikalar açısından gaziler ve şehit aileleri*. İstanbul: Lalezar Kitabevi.
- Sönmez, V. (2018). *Bütün yönleriyle İslam’da adalet*. İstanbul: Ensar Yayınları.
- Spilka, B., Hood Jr., R. W., Hunsberger, B., & Gorsuch, R. (2003). *The psychology of religion an empirical approach* (3rd ed.). New York: Guilford.
- Stevens, J. R. ve Stephens, D. W. (2008). Patience. *Current Biology*, 18(1), 11-12.
- Sümer, N. (2015). *Dinlerde intihar, şehitlik ve ötanazi*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları.
- Şahin, N. H. ve Durak, A. (1995). Stresle başa çıkma tarzları ölçeği: Üniversite öğrencileri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(34), 56-73.
- Şimşek, E. Ş., Fettahoğlu Ç., Özatalay, E., (2011). Cinsel istismara uğramış çocuklarda ve ebeveynlerinde travma sonrası stres bozukluğu. *Dicle Tıp Dergisi*, 38(3), 318-324.
- Tekin, Ş. (1993). Türk dünyasında gazâ ve cihâd kavramları üzerine düşünceler: Gâzi teriminin Anadolu ile Akdeniz bölgesinde itibarını yeniden kazanması. *Tarih ve Toplum* 19, 73-80.
- Temiz, Y. E. (2014). *Yetişkinlerde dinî başa çıkma yöntemi olarak dua*. Yüksek Lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Thoits, P. A. (1995). Stress, coping, and social support processes: Where are we? What next? *Journal of health and social behavior, Extra Issue*, 53-79.
- Tirmizî, Ebû İsa Muhammed. (1962-1977). *Sünenü’t-Tirmizî I-V*. Ahmed Muhammed Şâkir (thk). Mısır: Şirketü Mektebeti ve Matba’ati Mustafâ el-Bâbî.
- Tirmizi, Ebu İsa Muhammad. (1981). *Sünen-i Tirmizî Tercemesi*, (O. Z. Mollamehmetoğlu çev.) İstanbul: Yunus Emre Yayınevi.
- Tokur, B. (2018) İmtihan psikolojisi var olmanın hakkını vermek: İmtihan. Akara: Fecr Yayıncılık.

- Topaloğlu, B. (1988). Adl. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 1, 387. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Topuz, İ. (2003). *Dinî gelişim seviyeleri ile dinî başa çıkma tutumları arasındaki ilişki üzerine bir araştırma*. Doktora tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Tuğluca, M. (2016). "Kutsal ittifak"a karşı "Kutsal çağrı": Osmanlı'da cihad ve Nefir Âmm ilanı. *Hitit Üniversitesi . Dergisi*, 9(1), 299-317.
- Türk Dil Kurumu. (2009). *Büyük Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 2709 Stat. (1982).
- Türkiye Emekli Subaylar, Emekli Astsubaylar, Harp Malulü Gaziler, Şehit Dul ve Yetimleri ile Muharip Gaziler Dernekleri Hakkında Kanun, 22 § 5, 2847 Stat. 425 (1983).
- Türküm, A. S. (2002). Stresle başa çıkma ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(18), 25-34.
- Uludağ, S. (1992). Bela. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* içinde. (C. 5, ss. 380). Ankara: TDVY.
- Uludağ, S. (1994). Dua. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* içinde. (C.9, ss. 535-536). Ankara: TDVY.
- Vergote, A. (1999). *Din, inanç ve inançsızlık* (V. Uysal, Çev.). İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Wachholtz, A. & Sambamoorthi, C. (2011). National trends in prayer use as a coping mechanism for health concerns: Changes from 2002-2007. *Psychology of Religion and Spirituality*, 3(2), 67-77.
- Wong, P. T. P., Wong, L. C. J. & Scott, C. (2006). The positive psychology of transformation: Beyond stress and coping. P. T. P. Wong ve L. C. J. Wong (Eds.), *Handbook of multicultural perspectives on stress and coping* içinde. New York: Springer.
- Yalom, I. (2011). *Varoluşçu psikoterapi*. İstanbul: Kambalçı Yayınevi.
- Yapıcı, A. ve Kayıklık, H. (2005). Dinsel eğilimle ön yargı ve hoşgörüsüzlük arasındaki ilişkiler üzerine psikolojik bir araştırma. *Çukurova Üniversitesi . Dergisi*, 14(1), 413-426.
- Yapıcı, A. (2004). *Din kimlik ve önyargı*: Biz ve onlar. Adana: Karahan Yayınevi.

- Yapıcı, A. (2007). *Ruh sağlığı ve din: psiko-sosyal uyum ve dindarlık*. Adana: Karahan Kitabevi
- Yapıcı, A. (2016). *Toplumsal cinsiyet: Din ve kadın*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Yaran, R. (2012). Şehitlik ve ilgili fıkhi hükümler. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 42, 211-220.
- Yavuz, K. (2012). Çocukta dinî duygu ve düşüncenin gelişmesi. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Yavuz, K. (2013). *Günümüzde inancın psikolojisi*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Yavuz, M. Ş. (1991). Ayet. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 4, 242-244. Ankara: TDVY.
- Yavuz, M. Ş. (2010). Şefaât. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* içinde. (C. 38, ss. 412-415). Ankara: TDVY.
- Yeşilyaprak, B. (2009). *Eğitim psikolojisi: Gelişim, öğrenme ve öğretim*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yıldırım, İ. (1997). Algılanan sosyal destek ölçeğinin geliştirilmesi güvenilirliği ve geçerliği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 13, 81-87.
- Yıldırım, M. ve Karatosun, M. O. (2016). Katolik kilisesinin jübile anlayışı ve 2016 merhamet yılı *Türkiye’de Dinler Tarihi’nin Kurumsallaşması Sürecinde Prof. Dr. Abdurrahman Küçük* içinde. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Yıldırım, T. (2010). Ludwig Andreas Feuerbach’ın yansıtma din teorisi ve eskatoloji eleştirisi. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 65-85.
- Yıldız, M. (2006). Ölüm kaygısı ve dindarlık. İzmir: İlahiyat Vakfı Yayınları.
- Yıldız, S. A. (2004). Çocuk, ölüm ve kayıp. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11, 125-144.
- Yılmaz, M. (2014). Hicri ilk üç asırda “şefaât” ile ilgili ayetlerin tefsiri. *Marife Dergisi* (2014/ Bahar), 109-132.
- Yılmaz, M. ve Uluç, G. (2015). İlahi adalet kimin hizmetinde: Mistik motifli Türk dizileri (Sırlar dünyası, kalp gözü, gizli dünyalar, beşinci boyut). *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5(13), 174-204.
- Yöndem, Z. D. (2006). *Kişilik dinamikleri ve stresle baş etme*. Ankara: Morpa Yayınları.

- Yunus Emre Divanı, (2014). S. Yağmur (Der.). İstanbul: Dergah Yayınları.
- Yusufoğlu, A. (2014). İslam itikadında ahiret. İstanbul: Çıra Yayınları.
- Yusufoğlu, A. (2014a). İslamî mücadelede imtihan. İstanbul: Çıra Yayınları.
- Yücel, M. T. (1992). Adalet duygusu. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 4. 546-553.
- Zara, A. (2011). *Kayıplar, yas tepkileri ve yas süreci*. İstanbul: İmge Yayınevi.